

සද්ධර්මරත්නාවලියෙන් පිළිබිඹු වන දේශීය වෛද්‍ය ශාස්ත්‍රය පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්: තෝරාගත් කතාවස්තුව කිහිපයක් ඇසුරෙන්

ඩබ්. එම්. කල‍්‍යාණි විජේසුන්දර
සිංහල අධ්‍යයනාංශය, කොළඹ විශ්වවිද්‍යාලය
kalyani@sinh.cmb.ac.lk

ඒ. කේ. එච්. ධර්මප්‍රිය
භාෂා අධ්‍යයන අංශය, ගම්පහ වික්‍රමාරච්චි දේශීය වෛද්‍ය විශ්වවිද්‍යාලය
harsha@gwu.ac.lk

සාරසංක්ෂේපය

අතීත ශ්‍රී ලංකාවේ දේශීය වෛද්‍ය ශාස්ත්‍රය සම්බන්ධයෙන් තොරතුරු විමර්ශනය කිරීමේ දී සෙල්ලිපි, වංශකතා සහ ජනප්‍රවාද පමණක් නොව සාහිත්‍ය මූලාශ්‍රය ද උපයෝගී කරගත හැකි ය. අප සතුව ඇති අනුරාධපුර යුගයේ පටන් අඛණ්ඩව ගලා ආ සාහිත්‍ය ප්‍රවාහයෙන් තත්කාලීන සමාජ තොරතුරු විද්‍යමාන වේ. මෙම පර්යේෂණයෙහි අරමුණ වනුයේ දඹදෙණි යුගයේ රචිත සද්ධර්මරත්නාවලියෙහි සාකච්ඡා කෙරෙන දේශීය වෛද්‍ය ශාස්ත්‍රය පිළිබඳ තොරතුරු හඳුනාගැනීම යි. පැරණි ලංකාවේ වෛද්‍ය ශාස්ත්‍රය පිළිබඳ වක්‍ර ව තොරතුරු ලබාගත හැකි සාහිත්‍ය මූලාශ්‍රයක් වශයෙන් සද්ධර්මරත්නාවලිය වැදගත් වන්නේ ද යන්න පර්යේෂණ ගැටලුව වශයෙන් යොදාගෙන මෙම පර්යේෂණය සිදු කෙරිණ. දඹදෙණි සමයේ ධර්මසේන ස්ථවිරයන් විසින් රචිත මෙම කෘතිය ධර්මෝපදේශ ලබාදෙන සාහිත්‍ය ග්‍රන්ථයක් වශයෙන් හැඳින්වූව ද මෙමඟින් බොහෝ සමාජීය තොරතුරු සාකච්ඡා කිරීම මෙම පර්යේෂණය සඳහා අවධානය යොමු කිරීමට ප්‍රධාන හේතුව විය. එකල ගැමි සමාජයේ විවිධ පැතිකඩ හෙළිකරන වැදගත් තොරතුරු අතර දේශීය වෛද්‍ය ශාස්ත්‍රය පිළිබඳ සාකච්ඡා කර ඇති තොරතුරු කෙරෙහි අවධානය යොමු කෙරිණ. ගුණාත්මක පර්යේෂණ විධික්‍රමයට අනුව ග්‍රන්ථ පරිශීලනය යටතේ සද්ධර්මරත්නාවලිය ප්‍රාථමික මූලාශ්‍රය වශයෙන් ද දේශීය වෛද්‍ය ශාස්ත්‍රය සම්බන්ධයෙන් රචිත ප්‍රාමාණික කෘති ද්විතීයික මූලාශ්‍රය වශයෙන් ද යොදාගනිමින් අධ්‍යයනය සිදු විය. වක්ඛුපාල තෙරුන් වහන්සේගේ කතාවෙහි නසා කිරීම, ඇඟ තෙල් ගැල්වීම ආදි ප්‍රතිකාර ක්‍රම ගැන සඳහන් වේ. විෂ බෙහෙත් භාවිත කළ බවට මට්ටකුණ්ඩලී, කාලි යකින්න සහ වක්ඛුපාල තෙරුන් වහන්සේගේ කතාවස්තුව ආදි කතාවස්තුවල සඳහන් වේ. මන්ත්‍රවලින් විෂ නැති කරන ආකාරය ද කසාය, කල්ක සහ තෙල් පානය කරවීම ආදි ප්‍රතිකර්ම පිළිබඳ තොරතුරු ද හමු වේ. කෘතියෙහි අන්තර්ගත උපමා, රූපී සහ ප්‍රස්තාව පිරුළු අතර ද වෛද්‍ය ශාස්ත්‍රය හා බැඳුණු ‘සෙමට උක් සකුරු කන්න කියන්නා සේ’, ‘වදට බෙහෙත් දෙන්නා සේ’, ‘හුණට තියඹරා යහපතැයි කියන්නවුන් මෙන්’ වැනි යෙදුම් හමු වේ. පිරිත් ශ්‍රවණය කර පිරිත් පැන් පානයෙන් පසු දරු ප්‍රසූතිය පහසු වූ බවට ද රෝග සඳහා පත්‍රාපත්‍ර ආහාර වර්ග භාවිත කළ බව ද කියැවේ. මේ අනුව දේශීය වෛද්‍ය ශාස්ත්‍රය පිළිබඳ පැරණි සාහිත්‍ය ග්‍රන්ථවල තොරතුරු සඳහන් බව විශ්ලේෂණය කළ හැකි ය. මෙම පර්යේෂණය දේශීය වෛද්‍ය ශාස්ත්‍රය පිළිබඳ පර්යේෂණයන්ට වෛද්‍ය ග්‍රන්ථවලින් පමණක් නොව සම්භාව්‍ය සිංහල සාහිත්‍ය ග්‍රන්ථවලින් ද බොහෝ තොරතුරු ලබාගත හැකි බව නිගමනය කිරීමට සාක්ෂ්‍ය වන බව පැහැදිලි ය.

ප්‍රමුඛ පද: දඹදෙණි යුගය, දේශීය වෛද්‍ය ශාස්ත්‍රය, ධර්මසේන හිමි, සද්ධර්මරත්නාවලිය, සමාජීය තොරතුරු

An Analytical Study of Indigenous Medicine as Reflected in Saddharmaratnavaliya: with Selected Stories

Kalyani Wijesundara
University of Colombo
kalyani@sinh.cmb.ac.lk
A.K.H. Dharmapriya
harsha@gwu.ac.lk

ABSTRACT

Not only inscriptions, chronicles and legends, but also literary sources can be used when investigating information regarding local medicine in Sri Lanka in the past. Contemporary social information is evident from the continuous flow of literature since the Anuradhapura period. The aim of this research is to identify the information about the local medical science discussed in the Saddharmaratnavaliya written in the Dambadeni period. This research was conducted focusing on the research problem of whether Saddharmaratnavaliya is important as a literary source from which information can be obtained indirectly about the 'medical practice of ancient Sri Lanka'. Although this book written by Dharmasena Thero in the Dambadeni period is known as a literary book that gives Dharmopadesa, it discusses many social information, which was the main reason for focusing on this research. Among the important information that reveals the various aspects of the village society at that time, attention was paid to the information discussed about local medicine. According to the qualitative research method, the study was conducted by using the Saddharmaratnavaliya as the primary source and authentic works written on local medicine as the secondary source under the bibliography. In the story of '*Chakkhupala Therunge Kathawa*', there are mentions of treatments such as nasya, body oiling etc. The use of poisonous medicine is mentioned in stories like *Mattakundali*, *Kali Yakkhinni* and *Chakkupala Therunge Katha*. There is also information on how to eliminate poisons with mantras and remedies like *decoction*, *kalka* and *oil*. Among the parables, rudhis and prastavas contained in the work, there are also expressions associated such as '*Semata uk sakuru kanna kanna se*', '*Vandata beheth denna se*', '*Hunata thiembara yahapathei*'. It is said that after listening to *Pirith* and drinking *Pirith wathura*, childbirth became easier and that leafy foods were used for diseases. Thus it can be analysed that information is mentioned in the old literary books about local medicine. It is clear that this research gives evidence to conclude that the researches on indigenous medicine can get a lot of information not only from medical books but also from classic Sinhala literary books.

Keywords: Dambadeni Yugaya, Dharmasena Thero, Indigenous Medicine, Saddharmaratnavaliya, Social Information